10–75 cm storio pilkšvo ir juosvo dumblingo priesmėlio sluoksnis, be radinių. Dvaras buvo įrengtas pelkėtoje vietovėje, šalia jo tekėjo upelis į Malūno tvenkinį, kuris yra pažymėtas 1670 ir 1757 m. žemėlapiuose. Tyrimų metu plotuose rasta XVI a. pabaiga–XX a. datuojamų radinių – buitinės keramikos, kaolino pypkių kotelių, XVII–XVIII a. dekoruotų koklių, stiklo ir metalo dirbinių, puodyninių koklių fragmentų, Prūsijos karalystės 1741 m. šilingas. Archeologiniai radiniai rasti įsimaišę vėlyvuose sluoksniuose – pastatų statybų metu buvo perkasti giliau esantys kultūriniai sluoksniai. Vienoje patalpoje, plote 1, virš atidengto grindinio rasta XVII a. pabaiga–XIX a. pradžia datuojamų radinių – koklių nuolaužų ir buitinės keramikos šukių. Taip pat nemažai archeologinių, XVI a. pabaiga–XIX a. datuojamų radinių rasta griovyje su mediniu lataku. Įžemis – pilkšvas, melsvas molis arba rusvas priemolis plotuose pasiektas 0,9–1,65 m gylyje.

2023 m. tirtuose plotuose atidengtos ir užfiksuotos Sendvario dvare XVII a. pabaigoje–XX a. viduryje stovėjusių pastatų liekanos, aptiktas XVIII–XIX a. pradžios griovys su mediniu lataku ir medinis šulinys. Tyrimų metu fiksuoti nuo 40 cm iki 1,3 m storio XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai su XVI a. pabaiga–XX a. datuojamais radiniais. Sklype aptikti pastatai yra pažymėti XX a. pradžios Klaipėdos miesto planuose ir užfiksuoti 1944 m. aerofotonuotraukoje. Radiniai saugoti perduoti MLIM.

The Sendvaris Manor House

In 2022, detailed excavations were carried out at 33 Mokyklos Street in Klaipėda, at the site of the former Sendvaris Manor (Fig. 1). Four trenches were excavated, covering a total of 1,263.8 m^2. Trenches excavated in 2023 revealed the remnants of manor buildings dating from the late 17th to the mid-20th century (Fig. 2), as well as a ditch with a wooden gutter and a wooden well dating from the 18th to the early 19th centuries. The recorded cultural layers ranged from 40 cm to 1.3 m in depth and spanned the 19th and 20th centuries; the finds discovered within dated from the late 16th to the 20th centuries. The buildings found on the site appear on the Klaipėda city plans drawn in the early 20th century, as well as aerial photos taken in 1944.

Dovilas Petrulis

Anykščių dvarvietės tyrimai

2023 m. atlikti žvalgomieji, detalieji tyrimai ir žvalgymai Anykščių dvarvietės (UK 17146) teritorijoje, Anykščių mieste, J. Biliūno g. 53. Tyrimų vieta yra Anykščių dvarvietės PV dalyje. Ištirtas pėsčiųjų ir dviračių takas apima menų inkubatoriaus pastatų aplinką ir Anykštos upės dešiniąją pakrantę iki tilto per ją, vedančio link Obelų gatvės. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirta 17 šurfų – 18,45 m^2. Detaliųjų archeologinių tyrimų metu bendrai ištirtos 4 perkasos – 212,63 m^2. Žvalgymų metu bendrai iššvalgyta 770 m^2 (1 pav.).

Anykščiai (kartu ir dvaras) pirmą kartą paminėti 1442 m. lapkričio 7 d. kaip Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero paskirties rašto, kuriuo dovanojami Pienionių valsčiaus valstiečiai, išdavimo vieta. Dvaras įkurtas atokiau nuo miestelio, šalia Šventosios ir Anykštos (dešinysis krantas) santakos, slėnyje, ties II terasa, neužliejamoje dalyje. XV–XVII a. dvaro inventoriai nėra išlikę, tačiau duomenys apie dvaro dydį ir svarbą pateikiami kituose šaltiniuose, taip pat remiamasi vėlesnio laikotarpio XVIII a. išlikusiais dvaro dokumentais. Anykš-

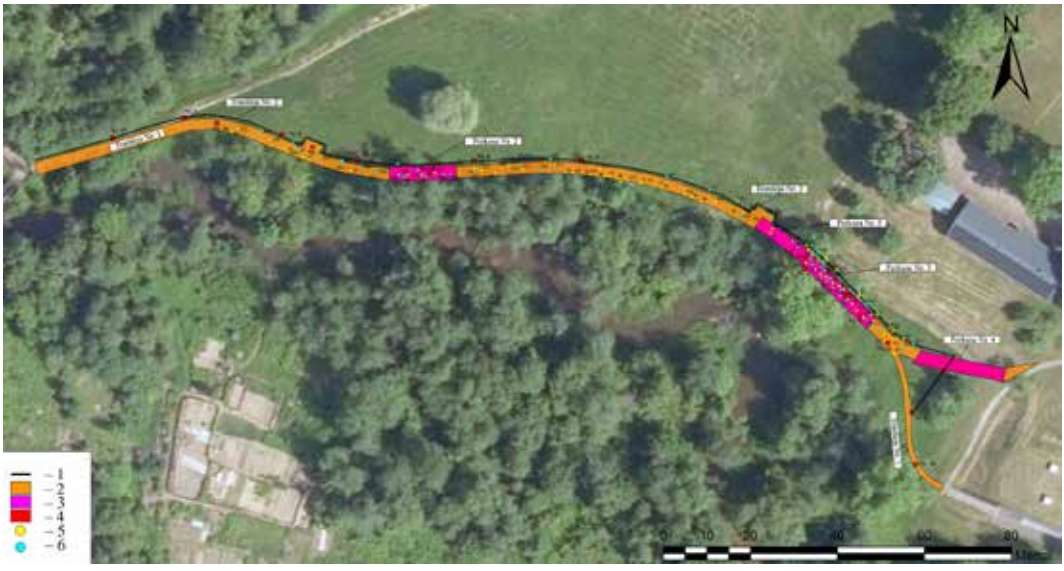

1 pav. 2023 m. tyrimų situacijos planas: 1 – žvalgymų vieta tako vietoje (tranšėja 1); 2 –žvalgymų vieta elektros trasoje (tranšėja 2); 3 – detaliųjų tyrimų vietos; 4 – žvalgomųjų tyrimų vietos; 5 – radinių radimvietės (XVI–XX a. monetos, metaliniai dirbiniai); 6 – radinių radimvietės (keramikos dirbiniai, kokliai, plytos). D. Petrulio brėž.

Fig. 1. The 2023 investigation in plan: 1 – survey area on the main path (narrow trench 1); 2 – survey area on the electricity cable path (narrow trench 2); 3 – detailed excavation areas; 4 – exploratory excavation areas; 5 – findspots of various coins (16th–20th centuries) and metal artefacts; 6 – pottery and ceramic findspots (pottery, stove tiles, bricks).

čių dvaras XV a. viduryje tapo svarbiu regiono administraciniu centru. Reikia manyti, kad XV a. antroje pusėje ir XVI a. pradžioje dvarą sudarė visas kompleksas įvairios paskirties pastatų, kuriuose buvo įsikūręs dvaro valdytojas ir personalas. Ankstyviausi žinomi dvaro inventoriai datuojami 1773 m. Juose minimi naujai pastatyti gyvenamieji rūmai (medinis palivarko gyvenamasis pastatas), koplyčia, salka (laikytas dvaro archyvas, ginklai), daug įvairios paskirties ūkinių pastatų, bravoras, pirtis. 1780 m. aprašyme pateikta pastatų išsidėstymo schema ir aprašoma jų būklė. Apie dvaro rūmus užsimenama trumpai, kad „priešais rezidenciją stovėjo palivarko pastatas“, todėl reikia manyti, kad XVIII a. II pusėje dvaro rūmai jau buvo apleisti arba sugriuvę (Baliulis A., Anykščiai XV–XVIII a., *Anykščiai istorijoje, literatūroje, atsiminimuose*. Vilnius, 1992, p. 62–63; *Inwentarz Starostwa Onikstynskiego*, LVIA, f. 11, ap. 2, b. 93, 1. 2–3).

Anykščių dvarvietės PV aplinka archeologų pradėta tyrinėti nuo 1990 m. Tyrimų rezultatai plačiai aprašyti (*ATL 1990 ir 1991 metais,* 1992, t. II, p. 44–48; *ATL 2005 metais,* 2006, p. 193–195; *ATL 2004 metais,* 2006, p. 146–150; *ATL 2007 metais,* 2008, p. 259–262, 271–273; *ATL 2010 metais,* 2011, p. 267–269*; ATL 2011 metais,* 2012, p. 246–253; *ATL 2012 metais,* 2013, p. 276–278; *ATL 2013 metais,* 2014, p. 197). Archeologinių tyrimų metu atidengti dvaro kultūriniai sluoksniai datuojami XVI–XIX a., o jo PV

2 pav. Šurfe 12 atidengti užkasti arklio palaikai, fiksuotas XVI a. pradžios kultūrinis sluoksnis iš V. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. Buried horse remains unearthed in test pit 12 and the early-16th-century horizon, viewed from the W.

3 pav. Šurfe 12 rasta XVI a. pradžios puodo dalis, suklijuota iš 3 dalių. D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. Three matched pieces of an early-16th-century pot from test pit 12.

dalyje yra išlikęs I tūkstantmečio vidurio neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Šios gyvenvietės kultūrinis sluoksnis pirmą kartą aptiktas 1990 m., konstatuota, kad iki 0,40 m storio gyvenvietės kultūrinis sluoksnis yra po dvarvietės kultūriniu sluoksniu. 2023 m. archeologinius tyrimus Anykščių dvarvietės teritorijoje tarp Anykščių regioninio parko direkcijos ūkinio pastato ir projektuojamo pėsčiųjų ir dviračių tako atliko G. Zabiela (žr. p. 195–198).

2023 m. žvalgomieji tyrimai atlikti projektuojamo 250x3 m pėsčiųjų ir dviračių tako bei šalia jo elektros kabelio šviestuvams vietoje. Ties 250 m elektros kabelio trasa, pėsčiųjų ir dviračių tako dalimi ištirta 16 (1x1 m) ir 1 (1,7x1,5 m) šurfų. Šurfe 2 užfiksuotas 95 cm storio dirvožemis su XVI–XX a. radiniais. 15–60 cm gylyje rasta XVI–XVIII a. keraminių indų šukių: 5 sienelių, 2 pakraštėlių, 1 dugnelio. Jame fiksuotas apatinis – 20 cm storio horizontas, tamsiai juodos spalvos gruntas su nedaug rudos spalvos durpių nuosėdomis, datuotas I tūkst. viduriu–I tūkst. II puse. Šurfe 4 nustatytas neintensyvus 50 cm storio XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. 40–85 cm gylyje rasta šlako gabalas, žiestų keraminių indų šukių, Jono Kazimiero (1648–1668) XVII a. II pusės šilingas, plokštinio koklio fragmentas, vinių, gyvūnų kaulų. Šurfe 9 nustatytas neintensyvus XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis, jame rastos 2 keraminių indų šukės. Šurfe 12 nustatytas 40 cm storio viršutinis XVI a. II pusės–XVIII a. kultūrinio sluoksnio horizontas. Jame iki 45–67 cm gylio fiksuotas tamsiai pilkų žemių gruntas su pavienėmis XVI–XVIII a. indų šukėmis, atidengti akmenys. Jo apatinį kultūrinio sluoksnio horizontą sudarė 12–17 cm storio šviesiai pilkų žemių su priemoliu sluoksnis. Apatiniame horizonte rasta užkasta arklio galva be kitų gyvūno dalių. Šalia šių kaulų tarp šviesiai pilkų žemių grunto rasta žiestų keraminių indų šukių ir koklių fragmentų (2, 3 pav.). 55–60 cm gylyje surinkta masyvios plačiaangės puodynės dalis, sudėta iš 5 atskirų šukių. Didžiausia radinių koncentracija užfiksuota šurfe P dalyje. Šalia užkasto arklio, Š ir ŠR dalyje, užfiksuoti padrikai sudėti akmenys. Jie išdėstyti šalia vienas kito, puslankiu ir atskyrė duobės vietą nuo likusio neperkasto priemolio sluoksnio. Atidengti 5 akmenys, kurių dydžiai – nuo 30x24x15 cm iki 15x12x10 cm. Rasti dar 4 panašaus smulkumo, jie išsisklaidę greta didesnių, į ŠR pusę nuo arklio galvos kaulų. Jų paviršiaus aukštis

H_{abs} 70,45–70,70 m. Laboratorijoje nustatytas arklio galvos kaulo radioanglies amžius, todėl šį sluoksnį ir jame esantį arklio kapą galima datuoti 1477–1508 m. (FTMC–BM47) (423±30 BP). Šurfuose 1, 3, 5–8, 10, 11, 15–17 neužfiksuotas vertingas kultūrinis sluoksnis, tačiau juose rasta negausiai XVI–XX a. radinių, kurie daugiausia fiksuoti paviršiniame dirvožemio sluoksnyje. Šurfuose 13 ir 14 fiksuotas 15 cm storio XVI–XVIII a. neintensyvus kultūrinis sluoksnis. Šurfuose 1–3 įžemis fiksuotas 0,85–1,3 m gylyje, šurfuose 4, 12, 13 – 0,7–1,12 m gylyje, šurfuose 5–8–10, 11, 15–17 – 25 cm iki 1,53 m gylyje. Žvalgomųjų tyrimų metu rasta 91 vienetas XVI–XX a. radinių: buitinės keramikos indų šukių, stiklo šukė, 3 monetos, 5 metaliniai dirbiniai, šlako, koklių fragmentų.

Atlikus žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus, projektuojamo tako vietose, kur nustatytas kultūrinis sluoksnis, fiksuotos jo atodangos, pažymėtos 4 perkasos (2–5). Perkasų numeracija tęstinė, prasideda nuo 2, nes perkasą 1, šalia Anykščių regioninio parko direkcijos ūkinio pastato, 2023 m. rugsėjį ištyrė G. Zabiela. Perkasos išdėstytos Anykštos dešiniajame krante, dvarvietės PV dalyje.

Perkasoje 2 nustatytas iki 20 cm storio fragmentiškai išlikęs XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Joje rasta 66 vienetai radinių (buitinės keramikos, plokštinių ir puodyninių koklių fragmentų).

Perkasoje 3 fiksuotas 50–80 cm storio XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Jis suskirstytas į atskirus horizontus: viršutinis – 35 cm storio XVII–XVIII a. horizontas, vidurinis – 30 cm storio XVI a. II pusės–XVII a. pradžios ir 15 cm storio apatinis XVI a pradžios horizontas. Paviršiniame XIX–XX a. susiformavusiame sluoksnyje, 45 cm gylyje, tarp pilkų žemių grunto, rastas puošnus metalinis kryžius su skylute pakabinti, jis naudotas Rytų ortodoksų arba Rytų (graikų) katalikų konfesijų. 60–70 cm gylyje, pilkos spalvos grunte, ties perkasos V dalimi, atkasta gausiau plytų fragmentų griuvenų: 4 degtų molinių plytų dalys su paviršinėmis braukomis. Ties perkasos viduriu, nuo 1–1,1 m gylio, išryškėjo tamsiai pilkas gruntas su šviesiai pilkomis priesmėlio dėmėmis. Šis sluoksnis palaipsniui gilėjo ir tęsėsi iki 1,4 m gylio. Tai riba, nuo kurios centrinėje perkasos dalyje fiksuota XVI–XVII a. ūkinė – atliekų duobė. Jos plotis siekė 6–7 m PR–ŠV kryptimi. Ties daubos V kraštu, 1,1–1,4 m gylyje, rasta didelė koncentracija žiestų keraminių indų šukių: šoninių sienelių, pakraštėlių, priedugnių ir dugnų. Didžioji dalis buitinės keramikos buvo neglazūruotų puodų dalys. Taip pat šioje dalyje fiksuota ir didesnė koncentracija XVI–XVII a. statybinės keramikos. Tarp 0,75–1,1 m rasti 2 sveiki puodyniniai kokliai su keturkampe anga. 1,3 m gylyje rastas išskirtinis Anykščių dvaro rūmų krosnies herbinis koklis (sudėtas iš 27 atskirų dalių) su 1622 m. data. Šio koklio centre vaizduojamas iškilus 4 laukų jungtinis herbas, o išorė buvo dengta žalia glazūra (nutrupėjusi).

Šalia perkasos PV krašto, 1,3 m gylyje, rastas antras herbinis koklis (išlikusi viena pusė) su 1622 m. data ir keturių laukų jungtiniu herbu. Ties šio sluoksnio apačia, 1,37 m gylyje, aptikta stačiakampio formos molinė plyta su paviršinėmis braukomis, jos centrinėje dalyje likęs priekinės šuns pėdos su nagais įspaudas. Ties perkasos dugnu, 1,1–1,3 m gylyje, užfiksuoti įvairaus dydžio skaldyti ir neskaldyti pavieniai akmenys be surišimo žymių. Akmenys suversti į duobę atsitiktine tvarka, taip nesudarydami vientisos struktūros ir rasti skirtingais atstumais vienas nuo kito. Jie aptikti tarp juodos ir tamsiai pilkos spalvos grunto. Vidutinis akmenų paviršiaus aukštis H_{abs} 70,53–70,76 m.

Ties daubos vieta perkasoje užfiksuota 13 vienetų didesnių (34x27x20; 35x30x20;

4 pav. Perkasos 3 dugnas pasiekus 1,3–1,4 m gylį, fiksuoti akmenys, plytos ir jų dalys iš R. D. Petrulio nuotr.

Fig. 4. The bottom of trench 3 at a depth of 1.3–1.4 m, with field stones and whole or partial bricks exposed, viewed from the E.

5 pav. Perkasos 3 statybinė keramika: 1 – XVI–XVII a. pradžios molinė degta plyta su šuns pėdos įspaudu; 2–5 – XVI–XVII a. I pusės herbinių plokštinių koklių fragmentai; 6 – herbinio koklio fragmentas su keturių laukų jungtiniu herbu ir 1662 m. data; 7–9 – XVI–XVII a. karniziniai kokliai ir jų dalys. D. Petrulio nuotr.

Fig. 5. Structural ceramics from trench 3: 1 – a fired clay brick with a dog's paw print (16th–17th century); 2–5 – fragments of heraldic stove tiles (16th–17th centuries); 6 – a heraldic stove tile fragment with quartered coat of arms, dated 1662; 7–9 – whole and partial cornice stove tiles (16th–17th centuries).

6 pav. Herbinis koklis iš perkasos 3 su 4 laukų jungtiniu herbu ir 1662 m. data, pirmame lauke vaizduojamas Naktikovo (lenk. Ślepowron) herbas, antrame – Vanago (lenk. Jastrzębiec), trečiame – Kapo (lenk. Mogiła), ketvirtame – Liūtas, kitaip Zadora (lenk. Zadora) herbai. D. Petrulio nuotr.

Fig. 6. A heraldic stove tile with a quartered coat of arms, dated 1662, found in trench 3. The quarters depict the following Polish noble coats of arms: Ślepowron; Jastrzębiec; Mogiła, and Zadora.

30x17x15 cm) ir 5 mažesni (15x12x5; 10x10x8; 10x7x5 cm) akmenys. Dalis akmenų suskilę, todėl galėjo būti kaitinti, naudoti pirties krosnims ar kitai ūkinei paskirčiai (4 pav.). 3 kultūrinis sluoksnis apima Anykščių dvarvietės klestėjimo laikotarpį. Dalį rastos buitinės keramikos pagal formą ir žiedimo technologiją galima būtu skirti ir ankstyvesniam laikotarpiui, tačiau šių tyrimų metu nėra rasta tą patvirtinančių duomenų. Perkasoje rasta 294 vienetai radinių: buitinės keramikos indų šukių, metalinių dirbinių, monetų, statybinės keramikos (įvairių rūšių krosnių kokliai, degtos molinės plytos), medienos liekanų, šlako ir gyvūnų kaulų (5–6 pav.).

Perkasoje 4 nustatytas iki 80 cm storio neintensyvus, perkasimų pažeistas XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis. Perkasos V ir centrinėje dalyse, po viršutiniu dirvožemio sluoksniu, užfiksuotas gerai išlikęs 10–30 m storio tamsus dirvožemis (tamsiai juodos spalvos gruntas su nedaug rudos spalvos durpių nuosėdų, humuso). Šį sluoksnį reikia skirti I tūkstantmečio vidurio–I tūkst. II pusės neįtvirtintos gyven-

vietės kultūriniam sluoksniui. 0,9–1 m gylyje atidengti smulkūs akmenys, išsisklaidę 5 m pločio tarpe, perkasos V dalyje. Jie rasti tarp tamsiai pilko ir juodo grunto, vietomis susimaišiusio su smulkiomis durpėmis. Iš viso užfiksuota 12 didesnių (10x8x8 cm) ir keletas smulkesnių (5x5x3 cm) akmenų. Ties perkasos Š siena, 110 cm gylyje, rastas akmeninis ovalo formos trintuvas, kurio paviršius lygus, nugludintas. Šiuo įrankiu galėjo būti trinamos ir malamos grūdinės kultūros ar tiesiog grūdamas granitas puodams lipdyti.

Ties perkasos PV siena, jos V dalyje, 85 cm gylyje, fiksuota 60x40 cm dydžio ir 18 cm storio duobė 1. Jos viduje atidengtas tamsiai juodas gruntas su negausia priesmėlio priemaiša be radinių. Apatinis I tūkst. vidurio–II pusės neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinis horizontas užfiksuotas 1,2–1,3 m gylyje (7 pav.). Šiam sluoksniui priskirta duobė (laužavietė) 2, kurios mėginio radioanglies amžius (^{14}C AMS data) 566–584 m. (FTMC–RR33) (1556±33 BP). Laužavietė rasta 1,3 m gylyje, fiksuota 1x0,83 m dydžio ir 45 cm storio (8 pav.). Joje tarp juodos spalvos grunto rasta skilusių kaitintų akmenų, gyvūnų kaulų, titnago nuoskala, grublėtosios keramikos puodų dugnų iš šoninių sienelių šukių. Dviejų puodų dugnų skersmuo – 9,6–1,06 cm, storis – 1,2–2 cm. Dugnai aprūkę, jie susijungę iš atskirų dalių. Jų molio masėje nustatyta skaldyto granito gabaliukų, kurių skersmuo – 1–6 mm (9 pav.). Bendras senovės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis apėmė iki 45 cm storį. Perkasos 4 apatiniame kultūriniame sluoksnyje rasti kultūriniai augalai rodo, kad neįtvirtintoje gyvenvietėje buvo naudota daug įvairių maistinių augalų. Neįtvirtintos gyvenvietės bendruomenė vystė žemdirbystę. Nustatyta, kad joje gyvenę žemdirbiai augino kviečius, rugius, soras, italinę šerytę. Buityje naudojo ir lipdė grublėtosios keramikos puodus (būdingi tiesūs puodų kakleliai). Rastas trinamųjų girnų (grūstuvo) akmenimis trintuvas patvirtino, kad šioje vietoje ūkinė veikla buvo intensyvi (10 pav.). Remiantis zooarcheologinės medžiagos tyrimų informacija, gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje rasta naminių ir laukinių gyvūnų kaulų.

7 pav. Perkasos 4 dugne, 1,2–1,3 m gylyje, fiksuotas I tūkst. II pusės neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinis horizontas iš PV. D. Petrulio nuotr.

Fig. 7. The bottom of trench 4, at a depth of 1.2–1.3 m, showing the horizon of the unfortified settlement dated to the second half of the 1st millennium, viewed from the SW.

8 pav. Perkasos 4 duobės 2 P sienelės pjūvis iki 15 cm gylio su grublėtąja keramika ir gyvūnų kaulais iš Š. D. Petrulio nuotr.

Fig. 8. S Cross-section of pit 2 in trench 4, 15 cm deep, containing rusticated pottery and animal bones, viewed from the N.

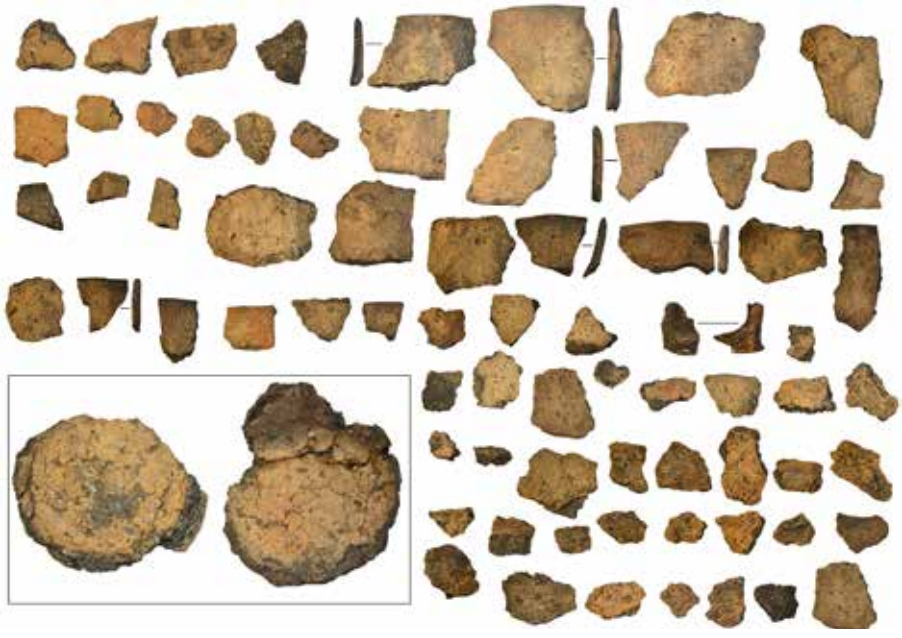

0 5 cm

9 pav. Perkasos 4 grublėtosios keramikos puodų dalys ir šukės: dugnai, priedugniai, šoneliai, pakraštėliai. D. Petrulio nuotr.

Fig. 9. A selection of rusticated pottery from trench 4: bases, bodies, and rims.

Arklio kaulai su kapojimo žymėmis. Iš stambesnių gyvūnų nustatyti briedžio kaulai ir stumbro arba tauro – 4 nedideli rago fragmentai. Briedžio ir arklio kaulus galima priskirti maisto atliekoms iš gyventojų virtuvės. Perkasoje 4 rasta 263 vienetai radinių, iš jų didesniąją dalį sudarė grublėtosios keramikos indų dalys ir šukės – 171 vienetas (65 %).

Perkasoje 5, nuo 50 cm gylio, fiksuotas 30–80 cm storio neintensyvus, perkasimų pažeistas XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kuris ties ŠV dalimi neužfiksuotas. Iš viso perkasoje rasta 92 vienetai radinių: XVI–XVIII a. keramikos indų šukių, statybinės keramikos, metalinių dirbinių.

0 5 cm

10 pav. Akmeninis trintuvas arba grūstuvas iš perkasos 4. D. Petrulio nuotr.

Fig. 10. A stone pestle or quern from trench 4.

Žvalgyta tranšėja 1 – 250 m ilgio ir 3–2,5 m pločio tako ruožas bei 250 m ilgio ir 40 cm pločio elektros kabelio trasa. Žvalgymų metu fiksuoti perkasti žemių sluoksniai su XIV–XX a. radiniais. Tarp 111–180 m, viršutiniame dirvožemio sluoksnyje, iki 30 cm gylio rasta 17 vienetų monetų. Nemažą jų dalį sudarė XX a. II pusėje kaldintos monetos (6 vienetai). Rasti 6 Jono Kazimiero (1648–1668) 1664, 1666,

0 3 cm

11 pav. Metalo dirbiniai: 1–19 – XVII–XVIII a. monetos; 20–24 – XIX–XX a. sagos; 25 – apkalas; 26–27 – XVIII–XX a. pašto plombos; 29 – metalinis pakabinamas stačiatikių kryžius (perkasa 3); 30 – žiedinės segės fragmentas; 31 – sagtis; 32–33 – švino kulkos; 34 – XX a. kulka; 35 – žiedas juostinis (perkasa 3); 36 – sagtis (perkasa 3). D. Petrulio nuotr.

Fig. 11. Metal artefacts: 1–19 – coins (17th–18th centuries); 20–24 – buttons (19th–20th centuries); 25 – a fitting; 26–27 – postage seals (18th–20th centuries); 29 – an orthodox cross from trench 3; 30 – a fragment of an annular brooch; 31 – a buckle; 32–33 – lead bullets; 34 – a 20th-century bullet; 35 – a band ring (trench 3); 36 – a buckle (trench 3).

1667 m. šilingai, Stanislovo Augusto Poniatovskio (1764–1795) grašis, smulki Petro I 1700 m. sidabrinė 1 kapeika (užrašas: ט ЦРЬНОЕ ЛИКІНКНѦ ЗЬПЕТРІЂЯ ЛЕЗІЕОНЧЬ ОСЕѦРG̈Ð ССІН•), Švedijos Kristinos (1632–1654) Rygos šilingas ir Zigmanto III Vazos (1588–1632) 1620 m. dvidenaris. Didelė koncentracija radinių užfiksuota ties perkasos 3 vieta, tarp 3 ir 13 šurfų, paviršiniame dirvožemio sluoksnyje. Fiksuotas XIX–XX a. pilkų žemių gruntas (dirvožemis), kuris ties 0,50 m gyliu patamsėjo. Dalyje ploto išryškėjo tamsiai pilkų žemių atodangos. Šioje vietoje, prieš ištiriant šurfus 12, 13 ir perkasą 3, rasta XIV–XX a. radinių. 37–60 cm gylyje rastos 2 XVII a. monetos: LDK Zigmanto III Vazos (1588–1632) 1611 ir 1620 m. dvidenariai. 15–50 cm gylyje rasta įvairių metalinių dirbinių: 2 vienetai kaltinių vinių, žiedas, apkalas, 2 vienetai sagų, žiestų keraminių indų šukių. 27 m į P nuo Anykščių regioninio parko direkcijos ūkinio pastato, 20 cm gylyje, povelėniniame sluoksnyje, rasta XIV a. datuojamo puodo pakraštėlio šukė. Jo išorė puošta 3 horizontaliomis stačiakampio formos antspaudėlių linijomis, tokio tipo keramikos indų yra rasta Šeimyniškėlių piliakalnyje. Tranšėjoje 1 žvalgymai atlikti iki 1,2 m projektinio gylio.

Elektros kabelio vietoje iššvalgyta tranšėja 2 – 250 m ilgio ir 40 cm pločio ruožas. Atkarpoje tarp 1–180 m fiksuoti XX a. perkasti žemių ir statybinių griuvenų sluoksniai su pavieniais XVI–XX a. radiniais. Tarp 181–250 m fiksuotas XX a. arimo pažeistas viršutinis dirvožemio sluoksnis su pavieniais XVI–XX a. radiniais. Iš viso žvalgymų metu rasta 127 vienetai radinių:

buitinės XIV–XVIII a. keramikos indų šukių, monetų (42 vienetai), metalinių dirbinių (35 vienetai), statybinės keramikos, gyvūnų kaulų.

2023 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai papildė ankstesnių tyrimų metu surinktą informaciją apie Anykščių dvarvietę ir I tūkst. vidurio–II pusės neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinius sluoksnius. Šie tyrimai patikslino kultūrinių sluoksnių chronologiją, jų išplitimą bei intensyvumą. Archeologinių tyrimų metu surasta 933 vienetai radinių (11 pav.), keletas iš jų išskirtiniai: 1622 m. herbinis koklis, akmeninis trintuvas ir platus spektras grūdinės kultūros maistinių augalų sėklų iš vėlyvojo tautų kraustymosi laikotarpio VI a. Surinkti radiniai perduoti saugoti į AM.

Research on the Anykščiai Manor Site

In 2023, detailed and exploratory excavations and a field survey were carried out on the SW side of the Anykščiai Manor site (Anykščiai, E Lithuania; Fig. 1). The investigated area involved a pedestrian and cycling path situated along the right bank of the Anykšta River. The exploratory excavation comprised 17 test pits covering a total of 18.45 m^2; the detailed excavation comprised 4 trenches covering 212.63 m^2; and the survey covered 770 m^2.

No valuable cultural layers were recorded in test pits 1, 3, 5–8, 10, 11, or 15–17. Test pit 2 revealed a 20-cm-thick layer of dark black soil with a small amount of brown peat sediment, which was dated to the second half of the 1st millennium (Fig. 2–3). Test pit 4 contained a 50-cm-thick non-intensive cultural layer dating to the 16th–18th centuries. In test pit 12, the upper horizon of the cultural layer measured 40 cm in thickness and was dated from the second half of the 16th to the 18th century; the lower horizon was 17 cm in thickness and was dated to the early 16th century. Test pits 13 and 14 revealed a 15-cm-thick non-intensive cultural layer which was dated to the 16th–18th centuries. Trench 3 contained a cultural layer, 50–80 cm in thickness, dated to the 16th–18th centuries (Figs. 4–6), which was further subdivided into separate horizons: upper (35 cm thick, 17th–18th centuries), middle (30 cm thick, second half of the 16th century to the early 17th century), and lower (15 cm thick, early 16th century). In trench 4, a non-intensive cultural layer reaching 80 cm in depth and spanning the 16th–20th centuries was found, which had been disturbed by later cuts. To the W and in the centre of the trench, beneath the topsoil, a well-preserved layer of dark black soil with a small amount of brown peat sediment and humus was found, reaching 10–30 cm in depth. This layer should be ascribed to the unfortified settlement occupation period in the second half of the 1st millennium. The lower cultural horizon of this occupation period was recorded at depths of 1.2–1.3 m (Figs. 7–10). The survey focused on the pedestrian and cycling path, encompassing the route of the path (250 m long and 2.5–3 m wide) and an adjacent trench for an electricity cable (designated trench 2).

The investigation yielded a total of 933 individual finds (Fig. 11). The work carried out in 2023 supplement the information collected by previous investigations at the Anykščiai Manor and clarified the chronology, extent, and intensity of the unfortified settlement occupation.

Mindaugas Pilkauskas

Gelgaudiškio dvaro sodyba

2023 m. vykdyti detalieji tyrimai Gelgaudiško dvaro sodyboje (UK 1013) (Jurbarko r., Gelgaudiškio sen.). Tyrimai buvo atliekami